

גנים בוטניים בגרמניה

כתבה וצילמה יניב קורמן*

ס יור גנים מעורר השראה באזור מינכן ובמדינת בוואריה אשר בדרום גרמניה, שרובם עוצבו בסגנון הבארוק המאוחר והרוקוקו הצבעוני מהזרם הרומנטי

גרמניה לא ידועה בסגנון גינון ייחודי ומוכר, אך הוקמו בה מספר רב של גנים באחוזות ובטירות של בני אצולה, אשר עוצבו בסגנון הבארוק המאוחר והרוקוקו הצבעוני מהזרם הרומנטי.

נסיעה לצורכי פגישה מקצועית במינכן באוגוסט 2019, התגלתה כהזדמנות נפלאה לערוך סיור גנים מעורר השראה באזור מינכן ובמדינת בוואריה אשר בדרום גרמניה. מסלול הסיור כלל את מינכן העיר, ואז דרומה לכיוון Garmisch-Partenkirchen ונתיב האלפים עם פסטיבל הקיץ והבירה. משם הצפנו לאוגסבורג והדרך הרומנטית ומערבה עד רוטנברג ואז צפון-מזרח עד ביירות ובחזרה למינכן.

הכניסה למרבית הגנים היתה ללא תשלום, עם זאת מרבית השילוט ועלוני המידע היו רק בגרמנית ולכן את רוב המידע למדנו דווקא משיחות עם הגננים ומספרות באנגלית.

הגן הבוטני הישן במינכן

(Alter Botanischer Garten)

הוקם בשנת 1812 על פי תוכניתו של מתכנן הגנים פרדריך לודוויג פון סקל. בשנת 1914 נפתח גן בוטני חדש בגני נימפינבורג והגן הבוטני הישן עבר תכנון מחדש ובשנת 1937 נפתח כפארק ציבורי. כיום הגן מהווה דוגמה מצוינת לגינון ציבורי ברמה מעוררת הערצה. הגן, שצורתו חצי מעגל, תוכנן בסגנון פורמלי עם מדשאות מוקפות ערוגות של שיחים פורחים, ושל עשבונים רב-שנתיים וחד-שנתיים ונטועים בו עצי תרזה כבירים.

ערוגות הפרחים הצבעוניות שומרות על שפה אחידה והרמונית. כאשר ישבנו ליד מזרקת נפטון המרשימה, חזינו בצמחי דהליה, בושמת וגאורה אשר פרחו באדום ורוד ולבן, וערוגות אחרות פרחו בסגול צהוב ולבן. דוגמה נוספת לשימוש מוצלח בצבע בגן הייתה הערוגה אשר ליוותה את שביל הגישה אל בית הקפה. שילוב של שלל פרחים צהובים העצימו את צבעו הזהוב של המבנה ההיסטורי, וזהרו על רקע העלווה הירוקה של המדשאות והשיחים.

v הגן הבוטני הישן

^ הגן הבוטני הישן

^ גן הסלעים

>> בעמוד הפותח: טירת לינדרהוף

הגנים הבוטניים נימפנבורג

הגנים הבוטניים נימפנבורג

הגנים הבוטניים מינכן - נימפנבורג

(Botanischen Gärten München - Nymphenburg)

הגנים הבוטניים החדשים של מינכן ממוקמים ליד גני ארמון נימפנבורג בפאתי מינכן ונחשבים כאחד הגנים היפים והמטופחים בעולם. הגנים כוללים: גן סיסטמתי בו אוסף מרשים של צמחים המחולקים לערוגות לפי משפחות. חלוקה זו מאפשרת לראות בקלות את הדמיון והשוני הקיים בין הסוגים והמינים השונים בכל משפחה ומסייעת מאוד לאנשים המעוניינים להבין את תורת הטקסונומיה.

הגן המרשים מכולם הוא הגן האורנמנטלי אשר נמצא ממול לארמון הקטן. הגן הקישוטי הוא אחד הגנים האחרונים בגרמניה אשר עדיין מנוהל כגן אחוזה בתחזוקה אינטנסיבית ומקצועית ביותר על ידי חמישה גננים. הגן מדושן פעמיים בשנה עם קמח עצמות, קומפוסט, ודשן מינרלי (NPK). באוקטובר, הגנים טומנים 70,000 בצלים ופקעות אשר נותנים מופע מרהיב של פריחה אביבית, ובמאי נשתלים בכל שנה אלפי פרחים חד-שנתיים קיציים אשר פורחים עד אוקטובר. במהלך הקיץ הגננים קוטמים את כל התפרחות היבשות ודואגים לעיצוב כל פרח וצמח.

מעניין לראות את השימוש הנרחב בירקות עלים כגון מנגולד, פטרוזיליה ושמיר כצמחי עלווה בין פרחי הנוי. כמו כן מתחמים של צמחי תועלת, גן אביב, גן רודודנדרון, גן שרכים, עצים נשירים, גן אלפיי ו-15 חממות עם מגוון צמחים לפי בתי גידול ואופי צמחיה.

טירת לינדרהוף

(Schloß Linderhof)

הגנים המפוארים של טירת לינדרהוף תוכננו עבור לודוויג השני, מלך בוואריה במחצית השנייה של המאה ה-19, בעמק שבאלפים האובראמרגאים. הטירה מוקפת גנים פורמליים בסגנון הרוקוקו אשר הופכים פראיים וטבעיים ככול שמתרחקים מהטירה. הגנים כוללים בריכות מים עם מזרקות, מפלים, מדרגות גן, ערוגות פרחים מטופחות ומבנים בסגנונות שונים שהובאו מרחבי העולם.

משכו את תשומת ליבנו 10 עצי ענק של דקל וושינגטוניה ועצי פרי הדר שהוצבו בסמוך למבנה בסגנון מורי למשך חודשי הקיץ, על מנת להשרות אווירה ים תיכונית. במעלה הגבעה נמצאת מערה מלאכותית אשר נבנתה בהשראת המערה הראשונה של האופרה טאנהויזר של ריכרד וגנר, אשר יצירותיו היו אהובות על המלך במיוחד. בימים אלה המערה נמצאת בשיפוצים כמו כן גם המפל הגדול בחלק הצפוני של הגנים. הגן המזרחי מכיל פסל מרשים של ונוס ואדוניס וארבעה פסלים אלגוריים המציגים את ארבעת האלמנטים. גם הגן המערבי מכיל ארבעה פסלים אשר מייצגים את ארבע עונות השנה. פסלים אלגוריים נפוצים מאוד בגנים מתקופה זו, נחמד לנסות לנחש איזו עונה או אלמנט כל פסל מייצג.

טירת לינדרהוף

גן החצר

גן החצר, מינכן

(Hofgarten)

הגן הוקם בשנת 1617 על ידי מקסימיליאן הראשון, דוכס בוואריה. זהו גן פורמלי בסגנון רנסנס איטלקי המתוחזק ברמה גבוהה עם גדרות חיות גזומות נמוך ופרחים גובלים בשבילים רחבי הידיים. הגן כולל ארבע מזרקות המקיפות פביליון מתומן המוקדש לאלה הרומית דיאנה. בתוך הפביליון שנותן צל בגן שטוף השמש, ישנן מספר מזרקות קיר מעניינות המצופות במגוון צדפים ומשרות אווירה חמימה ומרגיעה.

הגן האנגלי, מינכן

(Englische Garten)

זהו אחד הפארקים העירוניים הגדולים בעולם ומיקומו המרכזי במינכן תורם להיותו חביב על הקהל. הפארק החל את דרכו בסוף המאה ה-18 כמרכז הכשרה לחיילים ללימודי חקלאות וגינות. עם הצבתו של מתכנן הגנים פרדריך לודוויג פון סקל כמפקח ומתכנן ראשי של הפרויקט, המרכז קיבל את צורתו כגן אנגלי משופע בכרי דשא נרחבים וחורשות המשמשות חומת מגן מהרעש והזיהום של העיר הסואנת.

חלקו הצפוני של הגן הינו יער אקסטנסיבי וכרי הדשא שבו משמשים אה, בו רועים צבאים וכבשים. חלקו הדרומי של הגן עמוס יותר ובו ניתן למצוא נקודות עניין רבות: המגדל הסיני שוקק תיירים ומקומיים, שנהנים לשתות בירה מקומית ולאכול נקניקיות וצ'יפס; המונופטרס, מבנה דמוי מקדש ניאו קלאסי עם עמודים מהסדר האיוני המשקיף על הנוף הפתוח. כמו כן שי בפארק ביתן תה יפני, אגמים ופינות ישיבה מוצלות רבות. במהלך חודשי הקיץ, מנצלים גולשים את זרימת הנחלים החוצים את הפארק על מנת להתאמן ולהתחרות בגלישת גלים.

אנדרטת מלאך השלום המוזהב בפארק מקסימיליאן, מינכן

(Angel of Peace, Maximiliansanlagen)

בפארק מקסימיליאן אשר מלווה את הגדה המזרחית של נהר האיזר במינכן נמצאת אנדרטת מלאך השלום המוזהב אשר הוקמה כתזכורת ל-25 שנות השלום לאחר מלחמת צרפת-פרוסיה ב-71-1870. האנדרטה כוללת עמוד בגובה 38 מטרים בסגנון הסדר הקורינתי ובראשו ניצבת אלת הניצחון ניקה. שני גרמי מדרגות מרשימים מובילים אל כיכר רחבה מוקפת עצי תרזה כבירים. בין גרמי המדרגות ישנה גומחה חצובה עם מפל, שרכים, אבנים טבעיות אשר מדגישות את הניגוד ההרמוני בין הטבעי לבנוי. במפלס התחתון של האנדרטה ישנה מזרקה פורמלית וספסלים רבים בהם ניתן לשבת ולהנות מהאנדרטה והגנים המקיפים אותה.

אנדרטת מלאך השלום

גן הבארוק, נירנברג

הגן הלימודי

גן פרטר

גן אוברדיאק

גן הבארוק, נירנברג

(Barockgarten)

במרחק קצר מגני ההספרידות ישנו גן בארוקי נוסף, קטן בהרבה, ובכל זאת שווה ביקור. הכניסה לגן המסתורי היא דרך דלת גדולה ותמימה למראה, הנמצאת על רחוב יוהאנסטראסה. כאשר נכנסים, מגיעים לחצר פנימית קטנה המובילה לשער מתכת מעוטר דרכו ממשיכים לגינת פרטר קטנה ובה פסלים של שמונה אלים אולימפיים.

הגן הלימודי

(Sichtungsgarten Weihenstephan)

הוקם ב-1947 ומטרתו העיקרית היא לצורכי מחקר ולימוד של התלמידים הלומדים בקמפוס ויינשטפן. הגן כולל ערוגות רבות ובהן בעיקר צמחים עשבוניים רב-שנתיים. במדרון הדרומי של הגן ישנן טרסות אבן המציגות צמחיה אלפינית אופיינית למרכז אירופה. חלקו המערבי של הגן כולל בעיקר שיחים ועצים נשירים, ביניהם שתולים שרכים וצמחי כיסוי וצל.

גן אוברדיאק

(Oberdieckgarten)

הגן נקרא על שם הפומולוג (מומחה לעצי פרי) יוהאן אוברדיק. הגן מחולק לטרסות אשר מציגות שימושים שונים של צמחים כמו לדוגמה חלקת צמחי תבלין ובושם, חלקת שרכים וצמחי צל, חלקת אדמוניות, בריכת מים עם נימפאות ומדרגות אבן המלוות אוסף הידרנג'אות מרשים. מומלץ לבקר בגן בתחילת חודש אוגוסט כאשר הוורדים נותנים מופע מפואר של חן וניחוח משכר.

גן פרטר

(Parterregarten)

כאשר צועדים בחצר המרכזית של קמפוס ויינשטפן מבחינים בשני עצי אשור בכותיים אשר מצלים על פרגולת אבן עתיקה. כאשר עוברים את מסך העלים, ניתן להשקיף על גן שקוע מוקף חומה עם קשתות עליהן מטפסים מגוון וורדים וקיסוסים. הערוגות במרכז הגן היו בעבר תחומות בשיחי אשכרוע אך מאז שאלה נדבקו בפטרייה קטלנית הצמחים הוחלפו. כיום מקשטים פרחים ססגוניים חד-שנתיים את הערוגות המרכזיות וגורמים לכך שכל שנה הגינה מקבלת אופי מחודש, לעתים שמרני ולעתים יותר נועז. ❖

* יניב קורמן, אדריכל נוף

הגן הבוטני באוגסבורג

(The Botanischer Garten Augsburg)

נפתח בשנת 1936 וכולל חממות עם צמחיה טרופית עשירה, גינה יפנית, גן ורדים, גינת צמחי מרפא, גן חקלאים, ומדשאות רחבות ידיים. הגן מארח במשך חודשי הקיץ פסטיבלים והופעות מוזיקה רבות. בכניסה לגן ישנה תערוכה הכוללת שמונה חלקות זהות בגודלן, כאשר כל אחת מהן מדגימה סגנון תכנון שונה של גינה פרטית עם פינת ישיבה. זאת חוויה מרנינה לעבור מחלקה לחלקה ולהתרשם מהמגוון הרחב של אווירות שניתן ליצור בעזרת ריצוף וצמחיה.

גן הסלעים סנספאריל ב-Wonsees ליד ביירות

הגן נבנה עבור וילהלמינה מפרוסיה, מרקיזת ברנדנבורג-ביירות. זהו גן ספרותי אשר הוקם בהשראת הרומן הצרפתי "הרפתקאות טלמאכוס", משנת 1699. במאה ה-18 הגן כלל מזרקות, מבנים ופסלים רבים אשר במשך השנים נהרסו או נמכרו עם התדרדרות במצבה הכלכלי של המרקיזה. ב-1951, אחרי מאה שנים שבהן הגן היה סגור, החלו עבודות שיפוץ, וב-1956 הוא נפתח לציבור הרחב. כיום שרידי המבנים ותעלות המים מוסיפים נופך מסתורי לסלעים הכבירים ועצי האשור הגבוהים. הגן כולל שלטי הסברה בגרמנית עם איורים של המבנים בימי הזהר של הגן.

גן ההספרידות, נירנברג

(Hesperidengärten)

במאות ה-16 וה-17 החלו משפחות סוחרים גרמניות עשירות לבנות גינות בארוקיות איטלקיות עם עצי הדר. מרבית הגינות הוקמו מחוץ לחומות העיר העתיקה ושימשו בעיקר את עשירי העיר. גן ההספרידות בנירנברג נקרא על שם גן הפרדס של האלה הרה מהמיתולוגיה היוונית. הגן מוזכר בסיפוריו של הרקולס כאשר אֵוֵרִיֶסְטָאוֹס מלך מִיקֶנָאִי מטיל עליו להביא שלושה תפוחי זהב מגנה של הרה, עליו שומרות נימפות המכונות ההספרידות. הגן בנירנברג כולל פסלים של הרקולס, הרה, והנימפות השומרות על תפוחי הזהב. בנוסף, מסתתרת בגן סלסלה עם שלושת תפוחי הזהב המיתולוגיים. בגן צמחי תבלין, עצי פרי, מזרקות, ועצי הדר המייצגים את הצמחים שגדלו בפרדס המיתולוגי.

גן ההספרידות, נירנברג

הגן הבוטני באוגסבורג

גן הסלעים